

Kitaabka Daanyeel - Lambarka Afartan

Bawlos

Jeff Pippenger

2024-01-04

Daanyeel cutubka koowaad, marka lagu dulsaadsho Daanyeel cutubka afraad, wuxuu matalaa taariikhda malaa'igta koowaad iyo tan labaad, laga bilaabo 1798 ilaa 1844. Taariikhdaas gudaheeda ayaa kitaabka Daanyeel la furay, qaybtii la furayna waxay ahayd cutubyada toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaad. “Sadarba sadar” cutubyada koowaad, afraad, ka dibna toddobaad ilaa sagaalaad, waxay sawirayaan taariikhda dhaqdhaqaaqii Millerite ee malaa'igta koowaad.

Taariikhdaas gudaheeda (1798 ilaa 1844), runooyinka aasaasiga ah ee Adventism-ka waa la dhisay, runooyinkaasna ugu dambayntii waxaa lagu matalay jaantuskii hormuudka ee 1843. Sawirkii Nebukadnesar ee ku qoran Daanyeel cutubka labaad wuxuu ku yaal jaantuska. Riyadihii Daanyeel toddobaad iyo siddeedaadna waxay ku yaallaan jaantuska. “Kan joogtada ah” ee cutubka siddeedaad waa lagu matalay, sidaas oo kalena “toddobada goor” ee Laawiyiintii lix iyo labaatanaad. Saddexda Hoog ee Islaamka, sida loogu matalay Muujintii cutubka sagaalaad, way ku jiraan halkaas. Ilaah marar badan ayuu hore uga digay in runooyinkaas aasaasiga ah la weerari doono.

“Kuwa Ilaah ha ahaadeen waardiyayaasha taagan derbiyada Siyoon rag awood u leh inay khataraha arkaan ka hor dadka,—rag kala sooci kara runta iyo qaladka, xaqnimada iyo xaqdarrada.

“Digniintu waa timid: Waxba looma oggola in ay soo galaan oo ruxaya aasaaska iimaanka oo aynu ku dul dhisaynay tan iyo markii farriintu timid 1842, 1843, iyo 1844. Anigu farriintan waan ku jiray, oo tan iyo markaasna waxaan dunida horteed ka taagnaa anigoo daacad u ah iftiinka Ilaah ina siiyey. Ma doonayno in aannu cagahayaga ka qaadno saldhigga lagu saaray iyaga markii maalinba maalinta ka dambaysa aynu Rabbiga ku doondoonaaynay baryo kulul, annagoo iftiin raadinayna. Ma waxaad u malaynaysaan in aan ka tanaasuli karo iftiinka Ilaah i siiyey? Waa inuu ahaadaa sida Dhagaxa Weligiis jira. Wuxuu i hagayay tan iyo markii la i siiyey.” Review and Herald, April 14, 1903.

Shaqada ninka buraashka boodhka, oo ah tan lagu dhammaystirayo ka-qaybgalka dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, waxa kale oo uu Ishacyaah ku matalayaa marka uu aqoonsanayo dadka maalmaha ugu dambeeya iyo shaqada loogu yeedhay inay qabtaan; waayo aasaasyadu waxaa loo qaddaray in lagu aaso qalad ka hor intaan maalmaha ugu dambeeya iman.

Kuwa idinka mid ahu waxay dhisi doonaan meelihii hore ee baabba'ay; waxaad taagi doontaa aasaasyadii qarniyo badan; waxaana lagu bixin doonaa, Kii dildilaaca hagaajiya, Kii waddooyinka dib u soo celiya si loo dego. Ishacyaah 58:12.

“Meelihii hore ee baabba'ay,” waxa loola jeedaa runta caqiidada ee la xiriirta labada quwadood ee wax baabbi'ya ee jaahilnimada iyo baabannimada. Labadaas quwadood ee wax baabbi'ya ee

jaahilnimada oo ay ku xigto baabannimadu, ayaa ah wixii William Miller u adeegsaday qaab-dhismeedka wax sii sheegid kasta oo uu soo bandhigay.

Oo waxay dhisi doonaan meelihii hore ee baabba'ay, waxayna soo kicin doonaan baabba'yadii hore, oo waxay hagaajin doonaan magaalooyinkii baabba'ay, kuwaas oo ah baabba'yadii qarniyo badan. Ishacyaah 61:4.

Qaab-dhismeedka wax sii sheegidda ee loo matalay sidii aasaaska, waa taariikhda iyo xidhiidhka labadaas quwadood. In la soo celiyo “waddooyinkii lagu degganaa,” waa dib-u-soo-celinta qaab-dhismeedkii Miller, kaas oo riyadiisii lagu matalay shaqadii ninkii burushka boodhka watay. Ishacyaah wuxuu adeegsaday tusaalaha taariikhda Cesraa iyo kuwii Baabuloon ka soo noqday oo Yerusaaalem hagaajiyey, si uu u aqoonsado dib-u-soo-celinta baabba'aadihii hore.

Tan iyo wakhtigii awowayaasheen waxaan ku jirnay xadgudub weyn ilaa maantadan; dembiyadayadiinna daraaddood annaga, boqorradayada, iyo wadaaddadayadaba waxaa naloo geliyey gacanta boqorrada dalalka, seef, maxaabiisnimo, dhac, iyo ceeb wejiyeed, sida ay maanta tahay. Oo hadda in yar oo muddo ah nimco ayaa Rabbiga Ilaaheenna ah laynaga tusay, si uu nooga reebo hadhaa baxsada, oo uu qodax noogu siiyo meeshiisa quduuska ah, in Ilaaheenna indhahayaga iftiimiyo, oo uu xoogaa soo nooleyn ah nagu siiyo addoonsigeenna dhexdiisa. Waayo, annagu addoommo baannu ahayn; hase ahaatee Ilaaheenna nagama uu tegin addoonsigeenna, laakiinse wuxuu noogu fidiyey naxariis hortooda boqorradii Faaris, si uu noo siiyo soo nooleyn, oo guriga Ilaaheenna loo dhiso, oo burburkiisa loo hagaajiyo, oo uu derbi noogu siiyo dalka Yahuudah iyo Yerusaaalem dhexdeeda. Cesraa 9:7–9.

Cesraa iyo kuwii Yerusaaalem dayactiray waxay matalaan “hadhaaga” ah kuwa soo celiya jidadkii lagu degganaan lahaa, waana kuwa gudanaya hawsha iyagoo ku jira macnaha ducada Laawiyiintii labaatan iyo lix, taas oo Cesraa tixraacayo markuu leeyahay, “tan iyo wakhtigii awowayaasheen ilaa maanta waxaan ku jirnay xadgudub weyn; oo xumaatooyinkayaga aawadood annaga, boqorradayadii, iyo wadaaddadayadiiba waxaa naloo geliyey gacanta boqorrada dalalka, seef, maxaabiisnimo, booli, iyo ceeb wejiga ah.” “Maalinta” uu tilmaamayo waa “maalinta” ay “hadhaaga” maalmaha ugu dambeeya soo celiyaan jidadkii lagu degganaan lahaa.

Kuwa hadhaygii Cesraa waa labada markhaati ee la sara kiciyo dhammaadka saddex maalmood iyo badh, oo dhammaystira salaadda Laawiyiintii labaatan iyo lix sida Daanyeel ugu muujiyey cutubka sagaalaa. Markii Cesraa iyo kuwa la shaqaynayay ay ka soo noqdeen masaafurinta oo ay Yerusaaalem dib u dhiseen, waxay astaan u ahaayeen hawsha dib loogu soo celinayo dahabkii Miller, taas oo ah hawsha dib loogu soo celinayo runihii aasaasiga ahaa ee Miller. Sababtaas aawadeed, fahamka qaab-dhismeedka hawsha Miller waa lama huraan.

“Rasuulladu waxay ku dhiseen aasaas sugan, kaasoo ah Dhagaxii Waayaha. Aasaaskan ayay u keeneen dhagaxyadii ay dunida ka soo qodeen. Dhisayaashu ma ay hawshoon caqabad la'aan. Shaqadoodii waxaa si aad ah u adkeeyey mucaaradka cadaawayaasha Masiixa. Waxay ku qasbanaayeen inay la halgamaan madax-adaygga, eexda, iyo nacaybka kuwa ku dhisayay aasaas been ah. Kuwo badan oo u hawlgelay sida dhisayaasha kaniisadda ayaa lagu matali karay dhisayaashii derbiga wakhtigii Nexemyaah, kuwaas oo laga qoray: ‘Kuwii derbiga

dhisayay, iyo kuwii rararka xambaarayay, iyo kuwii xamuulka saarayayba, mid waluba hal gacan ayuu shaqada ku qabanayay, gacanta kalena hub ayuu ku haystay.’ Nexemyaah 4:17.” Falimaha Rasuullada, 596.

Labada qaybood ee Ishacyaahba, hawshu waa in la kiciyo aasaasyadii iyo baabbi’itaannadii jiilal badan. Ishacyaah wuxuu tilmaamayaa hawl ruuxi ah oo lagu matalay hawshii suuggaaneed ee muuqata. Aasaasyada waa in la dhawri jiray, hase yeeshee ugu dambayntii gebi ahaanba waxaa daboolay aasaas been ah oo ka samaysan jawharad been-abuur ah. Kuwii uu Ishacyaah tilmaamayo waxay soo celinayaan runaha aasaasiga ah ee Milleriyiinta, ee ma aha leben iyo dhagaxyo muuqda. Astaanta runahaas waa qaab-dhismeedkii Miller ee labada quwadood ee wax baabbi’iya oo ku tuntay meesha quduuska ah iyo ciidankii “toddoba jeer.”

Shaqadaas dib-u-soo-celinta ah waxaa loo sawiray sidii kor loo taagayo “aasaasyadii” iyo “baabi’innadii qarniyo badan,” waxayna ka dhigan tahay shaqada nebiyadeed ee dib loogu soo celinayo runaha aasaasiga ah iyada oo loo marayo habraaca keenaya xariiq nebiyadeed dul xariiq nebiyadeed, halkan wax yar iyo halkaas wax yar. Shaqada dib loogu taagayo aasaasyada iyo baabi’innada waa shaqada soo bandhigidda iyo difaacidda runihii asalka ahaa ee lagu matalay shaxihii hormuudka ahaa ee 1843 iyo 1850, kuwaas oo ah labada loox ee Xabaquuq cutubka labaad. Shaqadanna waxaa lagu dhammeeyaa habraaca roobka dambe ee “xariiq dul xariiq”. Waa shaqada dib loogu noqonayo waddooyinkii hore ee Yeremyaah dhexdeeda muranka kuwa doonaya inay adkeeyaan aasaas been-abuur ah, sida lagu matalay dahabyada been-abuurka ah ee riyadii Miller.

“Cadawgu wuxuu doonayaa inuu maanka walaalaheen iyo gabdhaheen ka jeediyo shaqada ah diyaarinta dad u istaaga maalmahan ugu dambeeya. Muraayadihiisa khiyaanada leh waxaa loogu talagalay inay maanka ka leexiyaan khataraha iyo waajibaadyada saacaddan taagan. Wax aanba jirin ayay ku qiyaasaan iftiinkii Masiixu samada uga yimid inuu Yooxanaa siiyo dadkiisa aawadood. Waxay baraan in dhacdooyinka innaga inagu soo fool leh aanay lahayn muhiimad ku filan oo mudan fiiro gaar ah. Waxay buriyaan runta asalkoodu jannada yahay, oo dadka Ilaahna ka dhacaan waayo-aragnimadoodii hore, iyagoo beddelkeeda siinaya cilmi been ah.”

“Sidaasaa Rabbigu leeyahay, Jidadka istaaga, oo eega, oo weyddiista waddooyinkii hore, halka jidka wanaagsanu yahay, oo ku socda.” Yeremyaah 6:16.

“Qofna yuusan doonin inuu ka jeexo aasaaska rumaysadkeenna—aasaaska lagu dhisay bilowgii hawshayada iyada oo loo marayo daraasad tukasho leh oo Ereyga ah iyo muujin. Aasaaskan ayaannu ku dul dhisaynayn kontonkii sano ee u dambeeyey. Dadku waxay qiyaasi karaan inay heleen jid cusub oo ay ku dhigi karaan aasaas ka ka xoog badan kii hore loo dhigay. Laakiin tani waa khiyaano weyn. Aasaas kale ninna ma dhigi karo kan aan ahayn kii hore loo dhigay.”

“Waagii hore qaar badan ayaa ku hawlgalay dhisidda rumaysad cusub iyo aasaasidda mabaadi’ cusub. Laakiin intee in le’eg ayuu dhismahoodu taagnaa? Si dhakhso ah ayuu u dumay, waayo laguma aasaasin Dhagaxa.”

“Mise xertii hore miyay khasab ku ahayn inay la kulmaan hadallada dadka? Miyaanay khasab ku ahayn inay dhegayaan aragtiyo been ah, dabadeedna, markay wax walba sameeyeen, si adag u istaagaan iyagoo leh: ‘Aasaas kale ninna ma dhigi karo kan la dhigay mooyaane?’ 1 Corinthians 3:11.

“Sidaas daraaddeed waa inaynu bilowgii kalsoonideenna si adag u xajisannaa ilaa ugu dambaysta. Erayo xoog leh ayaa Ilaah iyo Masiix ka soo direen dadkan, iyagoo ka soo saaraya dunida, qodobba qodob, una keenaya iftiinka cad ee runta wakhtigan taagan. Addoommada Ilaah, iyagoo bushimo dab quduus ah taabtay leh, ayay farriinta ku dhawaaqeen. Hadalka rabbaaniga ahna wuxuu shaabaddiisa ku saaray xaqiiqnimada runta la sheegay.” Testimonies, volume 8, 296, 297.

“Shaqada diyaarinta dad u istaaga maalmaha ugu dambeeya” waa shaqada la xidhiidha labada waxsii sheegid ee Yexesqeel ku qoran cutubka toddoba iyo soddonaad. Farriin ayaa lagu gudbiyaa codkii Ishacyaah ee cidlada, farriintii ugu horraysay ee Yexesqeelna waxay isu keentaa kuwii meydka ahaa ee yaallay jidka magaalada Sodom iyo Masar saddex maalmood iyo badh. Markaasay gartaan inay ku jireen wakhtiga dib-u-dhaca ee Matayos ee masaalka tobanka bikradood. Dabadeedna waxay maqlaan baaqii Yeremyaah loo siiyey ee ahaa in kuwa qaaliga ah laga sooco kuwa xunxun haddii ay doonayaan inay soo noqdaan. Waxay kaloo gartaan in salaaddii Daanyeel ee cutubka sagaalaad ay tahay runta wakhtigan. Sidaas daraaddeed, haddii oo marka ay doortaan inay soo noqdaan iyagoo aqbalaya oo fulinaya shuruudaha injiilka, markaasay helaan farriintii labaad ee Yexesqeel oo waxay ku istaagaan cagahooda, iyagoo ah ciidan xoog badan.

“Hawsha diyaarinta dad ay ugu istaagaan maalmaha ugu dambeeya” waxaa lagu dhammaystiraa hab-raaca roobka dambe ee “xarriiq dusheeda xarriiq.” Hawshaasu waxay ku lug leedahay hawl lagu soo celinayo runnihii Millerite-ka ee lagu matalay jaantusyadii hormuudka ee 1843 iyo 1850. Labadaas jaantus waa labada loox ee Xabaquuq, waana in midba midka kale la saaraa (xarriiq dusheeda xarriiq), sidaas darteedna labada jaantus waxay matalaan runnaha aasaasiga ah ee ay tahay in maalmaha ugu dambeeya uu soo celiyo ninka buraashka boodhka.

Marka la isu geeyo, sadar ka sarreeya sadar, waxay tilmaamayaan qaladkii ku jiray shaxdii 1843, kaas oo dabadeed lagu saxay shaxdii 1850. Marka loo tixgeliyo sidii hal miis (sadar ka sarreeya sadar), markaas waxay metelaan labadaba waayo-aragnimada dadka Ilaah iyo taariikhda qarsoon ee toddobada onkod, waayo wadajir ayay u muujinayaan niyad-jabkii kowaad, wakhtigii dib-u-dhaca, Qayladii Habeenbadhka, iyo Oktoobar 22, 1844, iyo niyad-jabkii weynaa.

Waa niyad-jabkii ugu horreeyey, Oohintii Habeennimo, iyo niyad-jabkii weynaa oo ah taariikhda qarsoon ee toddobada onkod. Waa qaab-dhismeedka runta, waayo runta waxay ku dhisan tahay in xarafka ugu horreeya iyo kan ugu dambeeya ee erayga Cibraaniga ah ee “run” ay isku mid yihiin, sida ay isugu mid yihiin niyad-jabkii ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyey ee taariikhdaas. Xarafka dhexe, oo ah kii saddex iyo tobnaad, waa astaan fallaaqonimo, sida ay u metelaan kuwa diida farriinta Oohinta Habeennimo. Labada jaantus marka la isu geeyo waxay bixiyaan laba markhaati oo ku saabsan xaqiiqooyinka nebiyadeed ee Milleriyiinta, kuwaas oo ay tahay in uu soo celiyo ninka burushka wasakhda wata, hase yeeshee sidoo kale waxay tilmaamayaan waayo-aragnimada tusaale u ah waayo-aragnimada boqol iyo afar iyo afartan kun.

Kuwii loogu yeedhay inay noqdaan calan-sita (boqol iyo afar iyo afartan kun) ayaa la hor keenay niyad-jabkoodii ugu horreeyey 18-ka Luulyo, 2020, dabadeedna Luulyo 2023 waxaa markaas loo soo bandhigay fariin ka timid cod cidlada ka qaylinaya. Codkaasu wuxuu ugu yeedhayay inay soo noqdaan.

Waa markan taariikhda qarsoon ee toddobada onkod in fallaagowga la muujin doono, waayo calamadda xigtaa waa marka ninka burushka boodhka wata uu ururiyo dahabyada oo uu ku tuuro sanduuqa. Markaasay toban jeer ka sii dhalaal badan yihiin. Halkaas ayaa Miller lagu toosiyey. Marka bikraduhu (Miller) toosaan, waa goor dambe. Soo celinta baabba'yadii jiilal badan waa hawl ay tahay in labada markhaati ka qaybqaataan. Hawshaas hadda waa la fulinayaa.

Qaab-dhismeedka William Miller ee waxsii sheegyada uu matalayay aragtida Webiga Ulaay, ee ku jirta Daanyeel cutubyada toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalad, wuxuu ahaa labada awoodood ee baabi'iyaa—jaahilnimada iyo baabbanimada—halka qaab-dhismeedka Future for America uu yahay jaahilnimada (masduulaagga), oo ay ku xigto baabbanimada (bahalka) iyo Protestantnimada riddowday (nebiga beenta ah). Furaha dejinaya labadaas qaab-dhismeedba waa qoraallada rasuul Bawlos. Rasuul Bawlos wuxuu ahaa codkii waxsii sheegidda ee isku xidhay Israa'iiltii qadiimiga ahayd iyo Israa'iilta ruuxiga ah. Ka hor intii aanu soo noqon, Bawlos magiciisu wuxuu ahaa Saa'uul, taas oo macnaheedu yahay “la doortay” ama “la soo bandhigay.”

Bawlos waxaa loo doortay (loo xushay) inuu noqdo rasuulka loo diray quruumaha, waxaana waxyaalihii loo doortay ka mid ahaa garashadiisa Axdiga Hore. Isagoo qoray inta badan Axdiga Cusub, ma jiro mid kale oo ka mid ah qorayaashii Axdiga Cusub oo lahaa fahamka Axdiga Hore sida Bawlos lahaa. Waxaa loo doortay inuu hormuud ka noqdo soo bandhigista injiilka quruumaha, hase yeeshee sidoo kale waxaa loo doortay inuu dhiso xidhiidhka ka dhexeeya taariikhaha nebinnimada ee Axdiga Hore iyo taariikhda nebinnimo ee ka dambaysay muddadii iskutallaabta. Markhaatifurka Bawlos la'aantiis, fahamka nebinnimada ee Milleriyiinta, iyo kan Future for America, ma jiri lahayn. Isla taariikhda ay reer binu Israa'iil ee muuqata kaga furnaadeen iyagoo ah dadkii Ilaah doortay, ayaa Bawlos loo doortay inuu muujiyo in Israa'iishaas qadiimiga ah, in kastoo markaas Ilaah ka furnayd, ay ahayd astaanta taariikhda nebinnimo ee Israa'iil ruuxiga ah. Xeerarka nebinnimo ee lagama maarmaanka u ah dhaqdhaqaaqyada malaa'igta koowaad iyo tan saddexaad waxay inta badan ku salaysan yihiin qoraallada rasuul Bawlos.

Sababtaas awgeed, waxaynu ka fiirsan doonnaa qaar ka mid ah mabaadi'da nebiyadeed ee Bawlos tilmaamay, kuwaas oo saameyn ku yeeshay fariintii Millerites-ka, taas oo lagu dejiyey qaab-dhismeedka laba quwadood oo wax baabbi'iyaa; annagoo sidaas yeelaynana, waxaynu sidoo kale ka fiirsan doonnaa sida mabaadi'daasu u saameeyaan qaab-dhismeedka saddex quwadood oo wax baabbi'iyaa.

Weliba, walaalayaalow, ma doonayo inaad jaahil ka ahaataan in aabbayaasheen oo dhammu daruurtii ku wada jireen, oo dhammaantoodna ay baddii ka wada gudbeen; oo dhammaantoodna Muuse loogu wada baabtiisay daruurta dhexdeeda iyo badda dhexdeeda; oo dhammaantoodna ay wada cuneen isla cuntadii ruuxiga ahayd; oo dhammaantoodna ay wada cabbeen isla cabbitaankii ruuxiga ahaa; waayo, waxay ka cabbayeen Dhagaxii ruuxiga ahaa ee

iyaga raacay; Dhagaxaasa Masiix ahaa. Laakiin intooda badan Ilaah raalli kama uu ahayn, waayo, cidlada ayaa lagu laayay. Waxyaalahaasu waxay inoo noqdeen tusaalooyin, si aynaan u damcin waxyaalo shar ah sidii iyaguba u damceen. Sidoo kale sanamcaabudayaal ha noqonina, sidii qaar iyaga ka mid ah ahaayeen; sida qoran, Dadku waxay fadhiisteen inay wax cunaan oo cabbaan, markaasay kaceen inay ciyaaraan. Sidoo kale yaynaan sino samayn, sidii qaar iyaga ka mid ah u sameeyeen, oo maalintii qudha waxaa ku dhacay saddex iyo labaatan kun. Sidoo kale yeynan Masiixa tijaabin, sidii qaar iyaga ka mid ahna u tijaabiyeen, oo abeesooyin baa baabbi'iyey. Sidoo kale ha gunuunacina, sidii qaar iyaga ka mid ah u gunuunaceen, oo baabbi'iyihii baa baabbi'iyey. Haddaba waxyaalahan oo dhammu waxay ku dhaceen iyaga iyagoo tusaale u ah; waxaana loo qoray digniinteenna aawadeed, innaga oo ah kuwa ay dhammaadka dunidu ku timid. 1 Korintos 10:1-10.

Toban aayadood oo gaagaaban gudaheed, Bawlos wuxuu tilmaamayaa in cibaadada baabtiisku lagu sii sawiray gudubkii Badda Cas, in Dhagaxii raacay reer binu Israa'iil ee hore uu ahaa "Dhagax ruuxi ah," iyo inuu ahaa Masiixa. Wuxuu caddeynayaa in reer binu Israa'iil ee hore ay ahaayeen tusaalaha kuwa ku nool maalmaha ugu dambeeya. Tuducani waa digniin, waana qodob muran ka taagan yahay kuwa runta taagan iyo kuwa runta ka soo horjeeda dhexdooda. Culimada fiqiga Adventist-ku waxay baraan in Bawlos uu si fudud u tilmaamayay in taariikhaha reer binu Israa'iil ee hore ay muujinayeen casharro akhlaaqeed oo ay ahayd in kuwa ku nool maalmaha ugu dambeeya ay gartaan, hase ahaatee waxay ku adkaystaan in Bawlos uusan tilmaamaynin in taariikhaha Israa'iilkii dhabta ahaa ay dhab ahaantii dib ugu soo noqonayaan Israa'iilka ruuxiga ah. Walaasha White waxay marar badan adeegsataa tuducan si ay u xaqiijiso si sax ah wixii Bawlos ula jeeday.

"Nebi kasta oo qadiimiga ah waxay ka hadleen wakhtigeenna in ka badan sidii ay uga hadli lahaayeen wakhtigoodii, sidaas darteedna wax sii sheegiddoodu way inoo dhaqan-galaysaa. 'Haddaba waxyaalahaas oo dhammu waxay ugu dhaceen iyaga tusaale ahaan; oo waxaa loo qoray digniinteenna, innagoo ay dhammaadka dunidu nagu soo gaadhay.' 1 Corinthians 10:11. 'Iyaga looma adeegayn, laakiinse annaga ayay noogu adeegeen waxyaalahaas hadda laydiinku sheegay kuwa idiinku wacdiyey injiilka xagga Ruuxa Quduuska ah oo samada laga soo diray; kuwaas oo malaa'iguhu ay jecel yihiin inay dhex fiiriyaan.' 1 Peter 1:12..."

"Kitaabku wuxuu ururiyey oo isu geeyey khasnadihiisa jiilkan ugu dambeeya. Dhammaan dhacdooyinkii waaweynaa iyo hawlgalladii qotada dheeraa ee taariikhda Axdigii Hore waxay ahaayeen, welina yihiin, kuwo isku soo celinaya kaniisadda maalmahan ugu dambeeya." Selected Messages, book 3, 338, 339.

"Dhacdooyinkii waaweynaa iyo macaamilaadyadii cibaado-qotada dheeraa ee taariikhda Axdigii Hore way soo noqnoqdeen, welina way ku soo noqnoqonayaan kaniisadda maalmahan ugu dambeeya," sidan ayay Sister White ku soo koobaysaa macnaha Bawlos ee aayaadahan. Isagoo isku dayaya inuu wiiqo aqoonsigii Bawlos ee reer binu Israa'iiltii hore sida ay astaan ahaan u muujinayeen taariikhda Israa'iilta dhabta ah, Shaydaanku wuxuu hor keenay laba weerar oo waaweyn oo ka dhan ah mabda'gan nebinnimada ah. Kan ugu horreeya, oo aan hore u soo sheegay, waa sheegashada ah in Bawlos si fudud u tilmaamay in taariikhahaasu ay matalayeen casharro akhlaaqeed. Waxbariddaas beenta ahi waa run badhkeed, runta badhkeedna haba yaraatee run ma

aha. Waa run in casharrada akhlaaqeed ee laga soo dheefsan karo taariikhda reer binu Israa’iiltii hore ay waxtar u yihiin kuwa nool maalmaha ugu dambeeya, laakiin marka taas loo adeegsado in lagu diido in taariikhahaasu sidoo kale yihiin tusaale muujinaya dhacdooyin dib loo soo celin doono, waxay noqotaa run badhkeed, taas oo loo sameeyey in lagu diido runta.

“Hadda barako ama habaar ayaa hortaal dadka Ilaah—barako haddii ay ka soo baxaan dunida oo ay ka soocnaadaan, kuna socdaan jidka addeecidda is-hoosaysiinta leh; iyo habaar haddii ay la midoobaan kuwa sanamyada caabuda, kuwaas oo ku tumanaya dalabka sare ee samada. Dembiyada iyo xumaatooyinka reer binu Israa’iil ee caasiyiinta ah waa la diiwaangeliyey, sawirkana hortayada ayaa la dhigay digniin ahaan, si haddii aynu ku dayanno tusaalahooda xadgudubka oo aynu Ilaah ka leexanno, aynu u dhici doonno sida hubaasha ah sidii ay iyaguba u dheceen. ‘Haddaba waxyaalahan oo dhammi waxay ugu dhaceen tusaale ahaan; waxaana loo qoray waanadayada, innaga ay dhammaadka dunidu ina soo gaadhay.’” Testimonies, volume 1, 609.

Run keliya looma adeegsan karo in lagu diido run kale; waayo marka sidaas la yeelo, runta Ilaah waxaa loo roгаа been.

“Hadal keliya oo Badbaadiyuhu yidhi waa inaan laga dhigin mid baabi’iya hadal kale.”
Dagaalkii Weynaa, 371.

Waxbaridda sheegaysa in taariikhda Israa’iiltii hore ay metesho oo keliya casharro anshaxeed, waxaa badanaa adeegsada culimada fiqiga ee Adventist-ka si ay u burburiyaan Erayga nebiyadeed ee Ilaah; waana mid ka mid ah nus-rumaha lagu daray weelka sheeko-xariirooyinka loo diyaariyey in lagu khiyaaneeyo dadka Ilaah si ay u aqbalaan been, beenta ay aqbalaanna waxaa lagu aqoonsaday qoraallada rasuul Bawlos.

Weerarka kale ee ugu weyn ee ka dhanka ah mabda’a ah in taariikhda Israa’iiltii hore ay tusaale u tahay taariikhda Israa’iilta casriga ah waxaa hindisay Yeesuuyiin xilligii taariikhda Dib-u-habayntii Ka-hortagga ahayd, waxayna ka kooban tahay in la oggolaado fikradda ah in taariikhda Israa’iiltii hore la soo celiyey. Beenta Yeesuuyigu waa in taariikhdaas si dhab ah oo toos ah loo soo celiyey, ee aan si ruuxi ah loo soo celin. Beentaas waxaa loo hindisay sidii jid lagu horjoogsanayo fahamka ah in baadariga Rooma uu yahay Masiix-diidka ku jira waxsii sheegyada Kitaabka Quduuska ah; waayo, waxbariddani waxay oggolaanaysaa runta ah in maalmaha ugu dambeeya uu jiro Masiix-diid, hase yeeshee waxay ku doodayasaa in Masiix-diidka lagu matalo awood dhab ah oo muuqata, ee aan lagu matalin awood ruuxi ah. Markaas naagtii sineysata ee ku jirta Muujintii toddoba iyo tobnaad, oo fooddeeda ay ku qoran tahay “Baabuloonta Qarsoodiga ah,” waxay ahaan lahayd naag sineysata oo ka soo baxda dhulka Baabuloon ee dhab ahaan jira, kaas oo maanta ah Ciraaq.

“Kuwa ku jahawareera fahamkooda ereyga, oo ku guuldarraysta inay arkaan macnaha kan Masiixa ka gees ah, hubaal waxay isa soo taagi doonaan dhinaca kan Masiixa ka gees ah.”
Kress Collection, 105.

baadarigu waa qof dhab ah, oo matalaya awood dhab ah (Kaniisadda Katooliga), hase yeeshee isaga iyo ururkiisaba waxaa si nebiyaysan loogu aqoonsaday Baabuloon dhab ah, waxaana si sax

ah loo aqoonsan karaa oo keliya marka mawduuca kan Masiixa ka geesta ahi loo soo bandhigo sidii rumoobid ruuxi ah oo tusaale dhab ah ah. Bawlos wuxuu tilmaamay in Israa'iiltii dhabta ahayd ay tusaale u tahay Israa'iilta ruuxiga ah, laakiin taasuu ma ahayn run nebiyadeed oo cusub oo uu soo bandhigay, waayo fahamkiisu guud ahaan wuxuu ku salaysnaa Axdigii Hore, halkaas ayaana markhaatifurkiisu ku qotomaan.

Rabbigu wuxuu leeyahay sidan, isagoo ah Boqorka reer binu Israa'iil iyo Bixiyahooda, Rabbiga ciidammada: Anigu waxaan ahay kii hore, oo anigu waxaan ahay kii dambe; aniga mooyaane Ilaah kale ma jiro. Oo bal yaa, sida aniga oo kale, u yeedhi kara, oo u sheegi kara, oo ii nidaamin kara, tan iyo markii aan dhigay dadkii hore? Oo waxyaalaha imanaya iyo kuwa soo socda ha u muujiyeen iyaga. Ha cabsanina, hana baqina; miyaanan wakhtigaas idiin sheegin, oo idiin caddayn? Idinku waxaad tihiin markhaatiyaashayda. Ma jiraa Ilaah aniga iga sokow? Hubaal, Ilaah kale ma jiro; anigu midna ma aqaan. Ishacyaah 44:6–8.

Waa in aynu markhaatiyaal Masiix noqonno, sidii Bawlosba ahaa, in Alfa iyo Oomega uu u doortay ma aha oo keliya Israa'iiltii hore, balse dhammaan ummadihii qadiimiga ahaa ee Kitaabka ku xusan inay noqdaan calaamado muujinaya “waxyaalaha imanaya” kuwa ku nool maalmaha ugu dambeeya. Bawlos wuxuu ahaa khabiiir ku xeel dheer Axdiga Hore, waxaana loo kiciyey inuu noqdo xidhiidhkii wax sii sheegidda ee isku xidhaya wakhtigii maamul ee Israa'iilkii muuqda iyo kii ruuxiga ahaa. Qoraalladiisii ayaa hagay kuwii fahmay korodhka aqoonta wakhtiga dhammaadka ee 1798, iyo sidoo kale 1989.

Baabuloon tii qadiimiga ahayd ee sugan, carruurtii qadiimiga ahayd ee bari, Masar tii qadiimiga ahayd, Giriiggii qadiimiga ahaa, iyo boqortooyadii qadiimiga ahayd ee Meediyiinta iyo Faarisiyiinta waa calaamado u taagan quwado ruuxi ah wakhtiga dhammaadka dunida. Calaadaha qadiimiga ahi waa kuwa sugan ee marka hore yimaadda, oo matala kuwa ruuxiga ah ee ka dambeeya. Bawlos xataa intaas wuu gaadhsiiyey oo wuxuu caddeeyey in Aadan kii sugan uu astaan u ahaa Aadan ruuxiga ah (kaas oo ah Masiixa).

Sidaas ayaa qoran, Ninkii ugu horreeyey oo Aadan ahaa waxaa laga dhigay naf nool; Aadamkii ugu dambeeyeyna waxaa laga dhigay ruux wax nooleeya. Habase yeeshee, kan ruuxiga ahi ma aha kii ugu horreeyey, laakiinse waxaa ugu horreeyey kan dabiiciga ah; dabadeedna kan ruuxiga ah. Ninkii ugu horreeyey waa ka yimid dhulka, waana ciid; ninka labaadna waa Rabbiga samada ka yimid. Sida kan ciidda ahu yahay, sidaas oo kalena waa kuwa ciidda ah; sida kan jannada ahuna yahay, sidaas oo kalena waa kuwa jannada ah. Oo sida aynu u sidannay suuradda kii ciidda ahaa, sidaas oo kalena waxaynu u sidan doonnaa suuradda kii jannada ahaa. 1 Korintos 15:45–49.

Waxaa jira casharro aad u qoto dheer oo Bawlos ka barayo Aadamkii hore iyo Aadamkii dambe, laakiin annagu waxa keliya ee aynu tilmaamaynaa waa mabda'a uu si aad u cad ugu soo bandhigayo tuducan, markuu leeyahay, “kii ruuxiga ahaa ma ahayn kii ugu horreeyey, balse kii dabiiciga ahaa; dabadeedna kii ruuxiga ahaa.” Kan muuqda ee tooska ah, kaas oo Bawlos halkan ku tilmaamayo “dabiici,” ayaa horreeya, ruuxiguna waa dambeeyaa. Israa'iilkii tooska ahaa ayaa horreeyey, oo dabiici ahaa, Israa'iilka ruuxiga ahina wuxuu yimaadaa “dabadeed.”

Baabuloonkii dhabta ahaa wuxuu ka horreeyaa Baabuloonka ruuxiga ah. Qodobka xiga ee muhiimka ah ee lagu adkeeyey qoraallada Bawlos waa xilliga taariikhda ee isbeddelka ka yimaadda midka dhabta ah una gudbaya midka ruuxiga ah lagu dabaqayo. Waa muddada iskutallaabta marka la aqoonsado isbeddelka nebiyadeed ee ka yimaadda midka dhabta ah una gudbaya midka ruuxiga ah.

Waayo, kulligiin waxaad tihiin carruurtii Ilaah xagga rumaysadka Masiixa Ciise. Waayo, in alla intii idinka mid ah oo Masiixa lagu baabtiisay, Masiixaad huwateen. Yuhuud iyo Gariig midna ma jiro, addoon iyo xor midna ma jiro, lab iyo dhaddig midna ma jiro, waayo, kulligiin waxaad ku wada tihiin mid Masiixa Ciise dhexdiisa. Oo haddaad tihiin kuwii Masiixa, farcankii Ibraahim baad tihiin, oo waxaad tihiin dhaxal-wadayaal sida ballanku yahay. Galatiya 3:26–29.

Dhalasho ahaan waxba ma laha xuquuqda dhalashadaadu waxa ay noqon karto; markaad Masiixa aqbashid, markaas waxaad noqotaa farcankii Ibraahim. Ma tihid Israa'iilka jidheed; waxaad tahay Israa'iilka ruuxiga ah. Isbeddelka ka yimid jidheed una guuray ruuxi waxa uu ahaa iskutallaabta. Bawlos wuxuu aadanaha u kala saaraa laba qaybood. Qayb kastaa waxay leedahay axdigeeda, middiiba waa faracyada Ibraahim. Mid kastaa waxay leedahay magaalo u taagan reerkeeda iyo axdigeeda. Mid kastaa wuxuu yahay ama wiilkii Aadan kii jidheed ama Aadan kii ruuxiga ah.

Waayo, waxaa qoran in Ibraahim lahaa laba wiil, mid uu u dhalay addoonad, kan kalena uu u dhalay naag xor ah. Laakiin kii addoonadda ka dhashay wuxuu ku dhashay sida jidhka; kii naagta xorta ah ka dhashayse wuxuu ku dhashay ballanqaad. Waxyaalahanu waa masaal; waayo, kuwanu waa labada axdi; mid wuxuu ka yimid buur Siinay oo addoonsi u dhala, kaas oo ah Haagar. Waayo, Haagartan waa buur Siinay oo ku taal Carabiya, oo waxay u dhigantaa Yerusaalementa haatan jirta, oo iyada iyo carruurteeduba addoonsi bay ku jiraan. Laakiin Yerusaalementa sare waa xor, oo iyadu waa hooyadeen dhammaanteen. Waayo, waxaa qoran, Farax, taan madhalayska ah oo aan dhalin; ku qayli oo dhawaaq, taan aan foolanayn; waayo, ta cidlada ah carruur badan bay ka badan tahay tan nin leh. Haddaba innagu, walaalayaalow, sidii Isxaaq ahaa, waxaynu nahay carruurtii ballanqaadka. Laakiin sida markaas kii sida jidhka ku dhashay uu u silcin jiray kii sida Ruuxa ku dhashay, sidaas oo kalena haatan bay tahay. Habase yeeshee, maxay Qorniinku leeyahay? Tuur addoonadda iyo wiilkeeda; waayo, wiilka addoonaddu ma dhaxli doono wiilka naagta xorta ah la jirkiisa. Sidaas daraaddeed, walaalayaalow, innagu ma nihin carruurtii addoonadda, laakiinse waxaynu nahay carruurtii tan xorta ah. Galatiya 4:22–30.

Waqtigii iskutallaabta, waxa qadiimiga ahaa ee suugaaneed ee muuqda waxay noqdeen calaamado u taagan kuwa ruuxiga ah ee casriga ah. Rasuul Bawlos wuxuu caddeeyey xaqiiqooyinkan nebiyadeed ee asaasiga ah oo u suurtoogeliyey William Miller inuu dejiyo qaab-dhismeedka labada awoodood ee wax baabbi'iya, kaas oo uu ku saleeyey dhammaan gunaanadyadiisii nebiyadeed. Isla hawshii uu rasuul Bawlos qabtay ayaa ah tan lagu garto saddexda awoodood ee wax baabbi'iya, kuwaas oo ah qaab-dhismeedka dhammaan gunaanadyada nebiyadeed ee Future for America.

Qaab-dhismeedka fahamka Miller ee kororka aqoonta, oo uu matalayay muujintii Webiga Ulai ee cutubyada toddobaad, siddeedaad, iyo sagaalaad, wuxuu ku salaysnaa daahfurkiisii ahaa in “kan joogtada ah” ee kitaabka Daanyeel uu matalayay Roomaankii jaahiliga ahaa. Wuxuu daahfurkaas ka helay warqaddii labaad ee Bawlos u qoray reer Tesaloniika. Fahamkaas ayaa ah runta aasaasiga ah ee lagu garto iyadoo lala xidhiidhinayo “beenta” nebiyaysan, taas oo sababta in dhalanteed xoog leh uu ku soo dego Adventist-ka Maalinta Toddobaad maalmaha ugu dambeeya.

Waxaannu ku sii wadi doonaa daraasaddeenna ku saabsan korodhka aqoonta ee uu matalayo riyada Webiga Ulai maqaalka xiga, innagoo ka fiirsanayna wixii Miller ku gartay warqaddii Bawlos.

“Kan waxa ka hooseeya oogada arka, oo akhriya qalbiyada dadka oo dhan, ayaa kuwa helay iftiin weyn ka yidhaahda: ‘Iyagu ma dhibsana oo ma yaabana xaaladdooda akhlaaqeed iyo tan ruuxiga ah aawadeed.’ Hubaal, waxay doorteen jidadkooda, naftooduna waxay ku rayraysaa karaahiyadooda. Aniguna waxaan dooran doonaa khiyaaligooda, oo waxaan ku soo dejin doonaa waxa ay ka cabsanayaan; maxaa yeelay, markii aan yeedhay, cidina iima ay jawaabin; markii aan hadlayna, ma ay maqlin; laakiinse waxay indhahayga hortooda ku sameeyeen shar, oo waxay doorteen wixii aanan ku farxin.’ ‘Ilaahna wuxuu u soo diri doonaa dhagar xoog leh, si ay been u rumaystaan,’ maxaa yeelay, ‘ma ay aqbalin jacaylka runta inay ku badbaadaan,’ ‘laakiinse waxay ku farxeen xaqdarrada.’ Ishacyaah 66:3, 4; 2 Tesaloniika 2:11, 10, 12.”

“Macallinka samada ayaa weydiiyey: ‘Waa maxay khiyaano ka xoog badan oo maanka dhumi karta marka loo eego iska yeelyeelka ah inaad ku dul dhisaysaan aasaaska saxda ah iyo in Ilaah aqbalayo shuqulladiinna, halka xaqiiqadu tahay inaad waxyaalo badan u samaynaysaan sida ku waafaqsan siyaasad adduunyo oo aad dembi kaga gelayaan Rabbiga Yehowah? Hoogay, waa khiyaano weyn, waana dhagar soo jiidasho leh, oo qabsata maanka marka dadkii mar runta yaqaanay ay qaabka cibaadada u qaldamaan inuu yahay ruuxeeda iyo xooggeeda; marka ay u maleeyaan inay hodan yihiin, xoolona ku bateen, oo aanay waxba u baahnayn, halka xaqiiqadu tahay inay wax walba u baahan yihiin.’” Testimonies, mugga 8, 249, 250.